

Motius per desheretar el teu fill a Catalunya

Desheretar un fill és una decisió jurídicament delicada. A Catalunya, no n'hi ha prou que existeixi una mala relació familiar, una discussió puntual o la voluntat d'afavorir altres hereus. Perquè el desheretament sigui vàlid, ha de concórrer una causa legal concreta i s'ha de fer respectant els requisits previstos en el Codi civil de Catalunya.

La llei catalana permet privar un fill de la seva llegítima, però només en determinats casos. Per això, abans d'incloure una clàusula de desheretament en un testament, és important entendre què significa desheretar, qui té dret a la llegítima i quins són els motius legalment admesos.

QUÈ SIGNIFICA DESHERETAR?

Desheretar significa privar una persona legitimària del seu dret a la llegítima. En el cas dels fills, això implica impedir que puguin reclamar la part mínima de l'herència que la llei els reconeix.

No s'ha de confondre desheretar amb no nomenar hereu. Una persona pot decidir en el seu testament que els seus béns passin a una persona concreta, a un altre fill, al seu cònjuge o a un tercer. Tanmateix, si existeixen fills amb dret a la llegítima, aquests podran reclamar-la llevat que hagin estat vàlidament desheretats, hi hagin renunciat o concorri una altra causa legal que extingeixi el seu dret.

A Catalunya, la llegítima no equival a tota l'herència. Amb caràcter general, representa una quarta part de la base de càlcul de l'herència, que es reparteix entre els legitimaris que hi tinguin dret. Per tant, desheretar un fill no significa simplement no deixar-li béns en el testament, sinó privar-lo expressament d'aquest dret mínim reconegut per la llei.

LEGITIMARIS O HEREUS FORÇOSOS: PER QUÈ NO ES POT DESHERETAR LLIUREMENT

En el Codi civil espanyol s'utilitza el concepte d'"hereus forçosos" per referir-se a les persones a les quals la llei reserva una part de l'herència, anomenada llegítima. Entre ells es troben, en primer lloc, els fills i descendents respecte dels seus pares i ascendents.

A Catalunya, la regulació és pròpia i el Codi civil de Catalunya utilitza principalment el terme "legitimaris". Segons la llei catalana, són legitimaris tots els fills del causant per parts iguals. Si algun d'ells ha mort abans, ha estat justament desheretat, ha estat declarat indigne o està absent, els seus descendents poden representar-lo per estirps.

Això significa que un pare o una mare pot ordenar lliurement la seva successió, però no pot eliminar sense més el dret de llegítima dels seus fills. Per privar un fill d'aquest dret, ha d'existir una causa legal de desheretament i la voluntat del testador s'ha d'expressar correctament.

REQUISITS PER DESHERETAR UN FILL A CATALUNYA

El desheretament s'ha de fer en testament, codicil o pacte successori. A més, s'ha d'indicar una de les causes previstes per la llei i s'ha de designar nominalment el fill desheretat.

La llei catalana també estableix que el desheretament no pot ser parcial ni condicional. Per tant, no és vàlid desheretar "a mitges" ni fer dependre el desheretament d'una condició futura.

També és important tenir en compte la prova. Si el fill desheretat impugna el desheretament i nega l'existència de la causa al·legada, correspondrà als hereus provar que aquesta causa existia. Per això, no n'hi ha prou amb copiar una fórmula genèrica en el testament: convé que la causa estigui ben identificada i que existeixin elements que permetin acreditar-la si arriba a discutir-se judicialment.

MOTIUS PER DESHERETAR UN FILL A CATALUNYA

El Codi civil de Catalunya preveu cinc causes legals de desheretament. Fora d'aquests supòsits, el desheretament pot considerar-se injust i el fill podria reclamar la llegítima que li correspongui.

1. CAUSES D'INDIGNITAT SUCCESSÒRIA

El primer motiu per desheretar un fill és que concorri una causa d'indignitat successòria. La indignitat es refereix a conductes especialment greus que fan que una persona no sigui mereixedora de succeir el causant.

El Codi civil de Catalunya inclou dins d'aquestes causes supòsits com haver estat condemnat per matar o intentar matar dolosament el causant, el seu cònjuge o parella estable, o determinats familiars pròxims. També s'hi inclouen condemnes per delictes greus contra la llibertat, la integritat moral o la llibertat sexual quan la víctima sigui el/la difunt/a o una persona del seu entorn familiar proper.

A més, poden existir causes d'indignitat en casos de calúnnies greus, fals testimoni contra el causant, delictes contra els drets i deures familiars, o conductes dirigides a manipular la voluntat successòria del testador. Per exemple, induir maliciosament el causant a atorgar, revocar o modificar un testament, impedir-li fer-ho, o destruir, amagar o alterar les seves disposicions successòries.

A la pràctica, aquesta causa està pensada per a situacions d'especial gravetat. No es tracta de conflictes familiars ordinaris, sinó de comportaments que afecten directament la dignitat, la llibertat, la seguretat o la voluntat successòria del testador.

Si s'utilitza aquesta causa en un testament, és recomanable concretar els fets que justifiquen el desheretament i conservar la documentació que pugui acreditar-los, com resolucions judicials, denúncies, sentències o qualsevol altra prova rellevant.

2. DENEGACIÓ D'ALIMENTS

Una altra causa legal de desheretament és que el fill hagi denegat aliments al testador, al seu cònjuge o parella estable, o als ascendents o descendents del testador, sempre que existís obligació legal de prestar-los.

Quan la llei parla d'"aliments", no es refereix únicament al menjar. En termes jurídics, els aliments comprenen allò indispensable per al manteniment, l'habitatge, el vestit i l'assistència mèdica de la persona alimentada. També poden incloure despeses de formació en els casos previstos legalment.

Aquesta causa pot donar-se, per exemple, quan un pare o una mare es troba en situació de necessitat i el fill, tot i estar legalment obligat i tenir capacitat per ajudar, es nega injustificadament a fer-ho.

No obstant això, sempre s'han d'analitzar les circumstàncies del cas. Perquè aquesta causa sigui vàlida, no n'hi ha prou amb una manca d'ajuda genèrica o amb una relació distant. Ha d'existir una veritable obligació legal de prestar aliments i una negativa injustificada per part del fill.

Per això, si es vol desheretar per aquesta causa, és aconsellable reunir proves de la situació de necessitat, de la petició d'ajuda i de la negativa del fill. També poden ser rellevants comunicacions, requeriments, reclamacions judicials o extrajudicials, i documentació econòmica o mèdica.

3. MALTRACTAMENT GREU

El maltractament greu al testador també és causa de desheretament a Catalunya. La llei catalana no limita aquesta causa al maltractament exercit directament contra el testador, sinó que també

inclou el maltractament greu contra el seu cònjuge o convivent en parella estable, així com contra els seus ascendents o descendents.

Aquesta causa exigeix gravetat. No qualsevol discussió familiar, enuig, distanciament o manca d'afecte justifica automàticament un desheretament. Ha de tractar-se d'una conducta seriosa, rellevant i suficientment acreditada.

El maltractament pot manifestar-se de diferents formes, però l'important és que la conducta tingui entitat suficient per justificar la privació de la llegítima. En aquest sentit, convé evitar fórmules vagues com “per mal comportament” o “per mala relació”, ja que poden generar problemes si el fill deshereta impugna el testament.

Per reforçar aquesta causa, és recomanable descriure els fets de manera precisa. Poden ser rellevants denúncies, informes mèdics, informes psicològics, resolucions judicials, comunicacions escrites, testimonis o altres elements que permetin provar l'existència del maltractament.

A la pràctica, aquest motiu requereix especial prudència. El desheretament és una mesura greu i, si la causa no s'acredita, el fill podrà reclamar la seva llegítima.

4. SUSPENSIO O PRIVACIO DE LA POTESTAT

La llei catalana també permet desheretar quan s'ha produït la suspensió o privació de la potestat per una causa imputable a la persona suspesa o privada d'aquesta.

En el cas concret de desheretar un fill, aquesta causa pot ser rellevant quan aquest fill ha estat suspès o privat de la potestat sobre un net del testador per una causa que li sigui imputable. És a dir, quan existeix una resolució que afecta la potestat parental del fill respecte del seu propi fill, i aquesta situació deriva d'una conducta atribuïble al fill que es pretén desheretar.

No n'hi ha prou, per tant, que existeixi una situació familiar complexa o una pèrdua de contacte amb el net. Hi ha d'haver una suspensió o privació de la potestat en els termes legalment previstos i ha d'existir una causa imputable a la persona afectada.

Aquesta causa té un component molt tècnic, per la qual cosa convé analitzar acuradament la resolució judicial o administrativa que hagi declarat la suspensió o privació. També s'ha de comprovar si la causa encaixa realment amb la previsió del Codi civil de Catalunya.

En aquests casos, la prova sol recolzar-se principalment en la resolució que va acordar la suspensió o privació de la potestat, així com en els antecedents del procediment que la va motivar.

5. ABSÈNCIA MANIFESTA I CONTINUADA DE RELACIÓ FAMILIAR

Una de les causes més característiques del dret català és l'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, sempre que aquesta absència sigui per causa exclusivament imputable al legitimari.

Aquesta causa és especialment rellevant en casos d'abandonament familiar, ruptura prolongada del vincle entre pares i fills o manca absoluta de contacte durant anys. Tanmateix, no n'hi ha prou que pare i fill no es parlin. La llei exigeix que l'absència de relació sigui manifesta, continuada i exclusivament imputable al fill desheretat.

Això significa que han de concórrer tres elements. En primer lloc, la manca de relació ha de ser clara i evident. En segon lloc, s'ha d'haver mantingut en el temps, no tractar-se d'un episodi puntual. I, en tercer lloc, la causa d'aquesta ruptura ha de ser atribuïble exclusivament al fill, no al testador ni a ambdues parts.

Aquest últim requisit és el més delicat. Si la manca de relació es deu a conflictes recíprocs, a decisions del mateix testador o a una ruptura familiar provocada per ambdues parts, el desheretament pot ser discutit.

Per això, encara que aquesta causa és una de les més utilitzades a la pràctica, també és una de les que exigeix més cura probatòria. És recomanable conservar missatges, correus electrònics, intents de contacte, testimonis, burofaxos o qualsevol altre element que permeti acreditar que el testador va intentar mantenir la relació i que l'absència de vincle va ser imputable al fill.

La redacció del testament també és important. No convé limitar-se a dir que “no existeix relació familiar”, sinó explicar, de forma clara i prudent, que la manca de relació ha estat manifesta, continuada i exclusivament imputable al fill desheretat.

QUÈ PASSA SI EL FILL IMPUGNA EL DESHERETAMENT?

El fill desheretat pot impugnar el desheretament si considera que la causa indicada no existeix o no s'ajusta a la realitat. En aquest cas, la càrrega de provar la causa correspon als hereus.

Si no s'aconsegueix provar la causa de desheretament, el desheretament serà injust i el fill podrà reclamar la llegítima que li correspongui. Per aquest motiu, la preparació prèvia és fonamental.

També s'ha de tenir en compte que la reconciliació entre el testador i el legitimari, si resulta d'actes indubtables, o el perdó concedit en escriptura pública, poden deixar sense efecte el desheretament. Per tant, si després d'atorgar testament canvia la situació familiar, convé revisar la planificació successòria.

CONCLUSIÓ

Desheretar un fill a Catalunya és possible, però només quan existeix una causa legal i es compleixen els requisits previstos pel Codi civil de Catalunya. No n'hi ha prou amb una mala relació familiar ni amb la simple voluntat de deixar l'herència a una altra persona.

Els motius legals són cinc: causes d'indignitat successòria, denegació d'aliments, maltractament greu, suspensió o privació de la potestat, i absència manifesta i continuada de relació familiar imputable al fill.

Abans d'incloure una clàusula de desheretament, és recomanable analitzar el cas concret, identificar correctament la causa legal aplicable i valorar quines proves existeixen per defensar el desheretament si arriba a ser impugnat.